

Čecho-Slovák Karol Marhold (60), česká botanika a Karlova univerzita

Pamětníkům možná připomenou pomlčkovou válku roku 1990, kdy jsme se přeli o název republiky. Ale Karol, musím říci na začátek, je k působení v Česku předurčen už svými předky z Příbramska, jakkoli se samozřejmě narodil ve středoslovenské Kremnici. Slovenští kolegové, jmenovitě Judita Kochjarová, mi v laudatiu uveřejněném v Bulletinu SBS (který mnozí z vás čtou) téměř „vystřílela prach“: nebudu proto opakovat počty grantů, četnost publikací a další vědecké úspěchy jubilanta, které jsou k dispozici na jiném místě. A že je Karol oddán čtyřčetným květinám v čele s řefišnicí (pardon, žerušnicí, to by jinak nevyslovil), to ví každý studentik.

S Karolem mne spojuje tak trochu pupeční šňůra; seznámili jsme se někdy kolem roku 1983, tuším, že možná v hospodě U Trajců, která se mezitím na rozdíl od Karola mnohokrát proměnila. Definitivně se pupeční šňůra propojila v roce 1985, kdy jsme spolu s Juditou Kochjarovou strávili bratru 10–14 dnů na vrcholu Králový hole, kde jsme se, pro Karola netypicky, zabývali floristickým výzkumem pro NAPANT. Pro nás všechny byla tato akce velmi poučná: Nikdy nebydlí na kopci! Za ranního slunce vyjdete, hopkáte dolů a v šest večer začnete stoupat 1000 metrů nahoru. Nic moc...

Ale vraťme se k veselějším historkám; v roce 1987 jsme ve stejné trojici, ještě spolu s Karolovou ženou Borkou, pomáhali s exkurzí po Mezinárodním botanickém kongresu v západním Berlíně v Belianských Tatrách, kterou vedli prof. Jeník a doc. Feráková. Nezapomenutelné byly večery na „Protěžece“, jak se tenkrát říkalo chatě Plesnívec, kam dorazil i nestor prof. Josef Dostál, aby s námi vylezl na Bujači, zapálil si tam cigaretu a pak na chatě vyprávěl dlouho přes půlnoc (bylo mu 84...). A pak mám obraz Karola, jak stojí na hraně Košiarů, naklání se dolů a hledá na stěně *Petrocallis pyrenaica*, a my s Borkou trneme, kdy spadne. Závrať, tu tedy Karol nikdy neměl...

Karol hned po absolutoriu Univerzity Komenského odešel do Botanického ústavu SAV (v té době Ústav experimentálnej biológie a ekológie Centra biologicko-ekologických vied SAV, dnes pro změnu Botanický ústav Centra biológie rastlín a biodiverzity SAV, historie se někdy vrací), kterému bohdá zůstane věrný nadosmrť. Osud však tomu chtěl, že tento rozený kříženec vědce a pedagoga téměř nikdy nepřednášel na rodné Universitě, jakkoli k ní měl blízký vztah a školil větší počet absolventů katedry botaniky v Bratislavě (na rozdíl od nás má Slovenská akademie věd vlastní školící právo). Na Katedru botaniky PŘF UK přišel nejprve jako „létající profesor“ přednáškou Fenetika, kladistika a další metody moderní taxonomie v roce 1994, zaměstnancem se pak stal v roce 1999. Dodnes představuje přednáškového koryfeje v oborech, které se dají laicky shrnout do koše obecné taxonomie a evoluce. Je jedním z mála na katedře, jehož přednášky jsou hojně navštěvovány i zoology, nakonec jde o organizmální metodiku. V „devadesátkách“ jsme na katedře neměli vlastně nikoho, kdo by rozuměl moderní taxonomii a zejména metodologii, a tak nám Karol výrazně „vytrhl trn z paty“. Podle vzoru „nejhorší je se osvědčit“ přednáší většinu dodnes, byť katedra disponuje řadou dalších skutečně moderních vědců.

Co se „schoďu do nebe“ týče, habilitoval se na UK v roce 2001, profesorem UK byl jmenován v roce 2009. Autor těchto řádků měl příležitost zpovzdálí přihlížet profesorskému řízení na Vědecké radě UK, kde vzhledem k obrovské paletě univerzitních oborů je řízení vždy trochu ruletou; za vše myslím hovoří tato kulová perla: „Botanik, eště k tomu Slovák, a byl fakt dobrej...“.

Karolovu „úchylkou“ je záliba v nomenklatuře, což je pro mě něco na pomezí biologie a práva. Charakterizuje to Karolovu precizní povahu, chaotik jako většina z nás by to nezvládal. Karol je léta členem mezinárodní nomenklatorické komise, která se schází před Kongresy, a jeho vkladem prostým botanikům je zejména to, že několikrát přeložil Mezinárodní kód botanické nomenklatury, byť jen do slovenštiny...

Jak už jsem předeslal, v laudatiu Dity Kochjarové je úctyhodný počet grantů, v nichž téměř střídavě vystupuje jako řešitel v českých i slovenských grantových agenturách. To, že má téměř pořad na obou stranách hranice živé grantové projekty, jasně hovoří o tom, že je dotahuje do konce a završuje množstvím publikací. A naopak, kvalitní ohlas jeho práce dovoluje, aby se pod jeho křídly ukrývala řada mladých

vynikajících pracovníků, na něž grantové agentury ještě nejsou dostatečně zvyklé. Samozřejmě nelze pominout dlouholeté fungování v hodnotících komisích GA ČR, kde opět přispíval k rozvoji naší botaniky.

Karol vždy cestoval po světě jako botanik a vědec. Pomineme-li nespočet konferencí, byl na pobytech v Oxfordu, Readingu, Osnabrücku, Vídni, Kjótu... Je možná nejčastějším návštěvníkem Mezinárodních botanických kongresů na obou stranách naší společné hranice. Ale protože je svými kořeny přeci jen zasazen více do Bratislavy a SAV, není divu, že od roku 2015 je významným reprezentantem SAV a reprezentuje a cestuje i jako místopředseda SAV.

Karol přispívá k rozvoji a propagaci české botaniky i ČBS všemožnými způsoby: otevřete si Klíč první i druhé vydání, kdopak je (velmi pečlivým) recenzentem? Kdo taky, když skoro všichni čeští systematictí botanici jsou autoři... A to „důležité“: není jen létajícím profesorem, on je poštovním profesorem – od té doby, co jsme se Češi a Slováci rozdělili, je trvalým převozcem všech časopisů a písemností ČBS na Slovensko (a naopak!), protože mezinárodní poštovné by ČBS i SBS zruinovalo...

Karol patří k velmi plodným publicistům. Jeho publikační činnost je shrnuta v článku J. Kochjarové (Bull. Slov. Bot. Spoločn. 41: 263–292, 2019). Dal jsem si práci a spočítal – je autorem nebo spoluautorem 399 publikací! Dožiju-li ještě 5 let (já!, on určitě), věřím, že se dopočítám oné kulaté pětistovky! A že má k publikování opravdu blízko, to dokládá příklad „z druhé strany“ – v letech 1994–2005 si „stříhnu“ editorství tehdy významného botanického periodika *Folia Geobotanica*, kde jinde než v českých Průhonicích.

Historie se ptá nejen po vědci, ale i po člověku: Kdo zná Karola, ví, že on „co neví nepoví“, lidově řečeno „nezavře hubu“, ani na kongresu, ani v hospodě. Bodejť, když se narodil na Den dětí. Ale když Karola pozorujete déle, ale i mezitím poslouchá, přemýšlí, diskutuje, radí. Takže (na rozdíl od mnohých) už opravdu dospěl....

Na závěr ještě jedna dávná historka z botanického terénu. Zkoumali jsme floristicky i Ohniště v Nízkých Tatrách, nádhernou vápencovou stěnu, ke které jsem se já jako významný závratník choval velmi obezřele. Ale nebyl by to Karol, aby mne nedonutil sestoupit „díretissimou“: uprostřed na skalní hraně jsme objevili zahradu plesnivce, takovou, že jsem zapomněl na závrat, sedl si zády ke skále, zastavil kolotoč v hlavě a Karol stojící na hraně mi podával kytky k určení. Ten památeční snímek si může čtenář přečíst v *Presliích* (*Preslia* 69: 357, 1998, zápis č. 5); kdo z Vás, přátelé, snímkoval *Leontopodium alpinum* Braun-Blanquetovým číslem 3?

Jak už jsem napsal, závratí Karol nikdy netrpěl. Ani závratí z úspěchu, proto mu jej všichni tak přeje-me. Karol, seš fakt dobrej...

Lubomír D. H r o u d a